

Висновок. За результатами аналізу статистичних даних встановлено, що конкурентну позицію ПАТ "Запоріжсталь" на світовому ринку чорної металургії визначають місце підприємства серед інших виробників та структура споживачів, 70 % яких знаходиться на зовнішніх ринках. Встановлено, що на конкурентну позицію ПАТ "Запоріжсталь" значно впливають постачальники сировини та матеріалів, а також постачальники електроенергії та природного газу. Показано, що загроза впливу з боку товарів-замінників та споживачів є мінімальною. При цьому істотною загрозою для конкурентної позиції підприємства в найближчій перспективі стануть нові заводи Китаю та Індії. Саме тому для забезпечення стабільної конкурентної позиції ПАТ "Запоріжсталь" запропоновано здійснити технічне переозброєння комбінату, а саме вивести із експлуатації мартенівські печі та впровадити киснево-конвертерний спосіб виплавки сталі, ввести нові потужності та розширити зовнішній та внутрішній ринки збуту металопродукції.

Література

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.strategy.bos.ru>.
2. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов : пер. с англ. / М. Портер. – М. : Изд-во "Альпина Бизнес Букс", 2005. – 454 с.
3. Рубин Ю.Б. Конкуренция: упорядоченное взаимодействие в профессиональном бизнесе / Ю.Б. Рубин. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во "Маркет ДС", 2006. – 458 с.
4. Бабошин А.В. Конкурентные позиции субъектов предпринимательства в современной теории конкуренции / А.В. Бабошин // Современная конкуренция : сб. науч. тр. – 2009. – № 2. – С. 117-122.
5. Саенко М.Г. Стратегія підприємства : підручник / М.Г. Саенко. – Тернопіль : Вид-во "Економічна думка". – 2006. – 390 с.
6. Офіційний сайт об'єднання підприємств Металургпром. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://metallurgprom.org/>.
7. Офіційний сайт World Steel Association <http://www.worldsteel.org/>.

Пулина Т.В. Определение конкурентной позиции предприятия на мировом рынке металлургической продукции

Рассмотрены основные аспекты определения конкурентной позиции металлургического предприятия ПАО "Запорожсталь" на мировом рынке металлопродукции с использованием модели пяти сил конкуренции М. Портера.

При исследовании рыночной среды предприятия определено, что ключевые позиции на рынке занимают ведущие компании с долевым участием рынка более 2 %. Наибольшее давление ПАО "Запорожсталь" испытывает от поставщиков электроэнергии и природного газа. Значительное влияние на предприятие оказывают потребители продукции, учитывая экспортноориентированность предприятия. Угроза конкурентоспособности предприятию со стороны товаров-заместителей является минимальной.

Установлено, для обеспечения стабильной конкурентной позиции ПАО "Запорожсталь" необходимо техническое перевооружение комбината, а именно вывод из эксплуатации мартеновских печей и внедрение кислородно-конвертерного способа выплавки стали, что расширит внешний и внутренний рынки сбыта металлопродукции.

Ключевые слова: конкурентная позиция, предприятие металлургической промышленности, модель пяти сил конкуренции.

Pulina T.V. The Determination of the Enterprise's Competitive Position in the World Market of Metallurgical Products

The main aspects of defining the competitive position of "Zaporozhstal" public joint-stock company in the world market of metal products using M. Porter's model of the competition five forces are considered. The investigation of the enterprise's market environment results in determining that the key positions in the market are occupied by the leading companies with the market share of more than 2 %. "Zaporozhstal" public joint-stock company gets under the greatest pressure from electric power and natural gas suppliers. The enterprise is influenced substantially by its production consumers while taking into account the enterprise's export-orientation. The enterprise's compatibility is only under a minimal threat from the point of substitute products. To ensure a stable competitive position, "Zaporozhstal" public joint-stock company has to re-equip the steelworks technically, that is to remove open-hearth furnaces from service and replace them with oxygen-converter method of steel smelting. This will widen the outer and inner markets of metal products' distribution.

Key words: competitive position, enterprise of metallurgical industry, model of five forces of the competition.

УДК 332.122(477.8)

*Ст. наук. співроб. І.В. Андел, канд. екон. наук –
ДУ "Інститут РД ім. М.І. Долишнього" НАН України*

ТЕХНОЛОГІЧНЕ ОНОВЛЕННЯ – ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ НА МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ

Технологічне оновлення промислових підприємств у регіоні вимагає першочергового технологічного оновлення підприємств, які забезпечують виробництво машин і обладнання. Завдяки цьому промислові підприємства можуть оновити технологію, впроваджуючи нові машини та обладнання вітчизняного виробництва.

Запропоновано організацію моніторингу технологічного оновлення промислових підприємств регіону, які забезпечують виробництво машин і обладнання. Використання запропонованого моніторингу полегшить управління технологічним оновленням підприємств регіону з метою підвищення їх конкурентоздатності на міжнародних ринках.

Ключові слова: технологічне оновлення підприємств у регіоні, конкурентоздатність промислових підприємств, міжнародні ринки.

Технологічне оновлення промисловості регіону, зокрема, залежить від виробництва високотехнологічних машин і обладнання місцевими машинобудівними підприємствами, що, своєю чергою, обумовлене технологічним розвитком підприємств машинобудування та видів економічної діяльності, від яких воно залежить, нафтопереробної промисловості, виробництва електроенергії, газу і води, металургії. Останній залежить від технологічного оновлення підприємств згаданих видів промислової діяльності.

Процеси модернізації основного капіталу, технологічного оновлення підприємств досліджували О. Амоша, Я. Витвицький, В. Геєць, О. Волков, М. Денисенко, А. Загородній, В. Козик, О. Кузьмін, П. Орлов, Й. Петрович, М. Сачко, Р. Фатхутдінов та ін. Але це питання вимагає поглиблення дослідження, а саме його регіональний аспект.

Процес технологічного оновлення промисловості, зокрема його основних елементів, а саме промислових підприємств, є по своїй природі дуже складним процесом. Можна визначити два основні етапи цього процесу. Перший – це запобігання краху (рятивне або зміцнювальне оновлення), натомість другий – залежно від рівня просування змін – оздоровче або розвивальне оновлення. Перший етап охоплює відмову від виробництва продукції, яка не має збуту на вільному ринку,

а також ліквідація надлишкового виробничого і невиробничого майна. Другий етап – це вдосконалення принципів функціонування, а саме дії з метою зниження витрат, формування результативних фінансових стратегій, впровадження нових виробів і технологій, модернізація наявного виробничого майна, широкі та інтенсивні дії з підвищення якості, збільшення маркетингової активності та географічна експансія, а також злиття і поглинання інших підприємств.

Головною економічною метою процесу технологічного оновлення є покращення ефективності управління на підприємстві з метою одержання прибутків, які сприяють розвитку, а також у подальшій перспективі підвищенню конкурентоздатності на ринку [1]. Цю мету неможливо реалізувати без проведення глибоких технологічних змін у виробництві. Фактором, що обумовлює успіх технологічного оновлення підприємства і досягнення ним певної позиції на міжнародному ринку, є саме зміни, які ведуть до підвищення рівня конкурентоздатності виробів і зниження виробничих витрат. Як відомо, система централізованого управління сприяла тому, що більшість підприємств успадкували сильно зношене виробниче майно, а виробнича продукція є технологічно відсталою відносно світового рівня. Дуже часто використовувані технології виробництва не сприяли в практиці виробництву продукції, яка була б конкурентоздатною в нових економічних умовах [2].

У світлі зазначених вище передумов предметом цієї роботи є технологічне оновлення промислових підприємств регіону, від яких залежить виробництво засобів виробництва, машин і обладнання. Представлено пропозицію організації моніторингу промислових підприємств. Створення системи показників моніторингу технологічного оновлення необхідно для відстеження промислових підприємств регіону, які відрізняються за величиною, формою власності та видами економічної діяльності (табл. 1). Вони виконують різні функції в економічній структурі, причому необхідно окремо виділяти підприємства, які належать до категорії підприємств з міжнародними функціями або з експортом на міжнародні ринки.

Табл. 1. Організація моніторингу технологічного оновлення промислових підприємств регіону, які забезпечують виробництво машин і обладнання

Назва підприємства	
Місцезнаходження підприємства	Велике місто, середнє місто, мале місто
Тип величини підприємства	З огляду на мету роботи, величину підприємства характеризують за величиною вартості основного капіталу (1,0-4 млн грн – середні, 4-8 млн грн – великі, більше 8 млн грн – дуже великі)
Тип форми власності	Державні – державні підприємства; Приватні з ЗК – приватні з доміантною участю закордонного капіталу (галузевого інвестора); Приватні ПФ – підприємства з прогресивними показниками розвитку
Розділ КВЕДУ	Машинобудування, металургія, нафтопереробна промисловість, виробництво електроенергії, газу і води, добувна промисловість
Функція	Національна – підприємства з національними функціями, які експортують частину продукції на міжнародні ринки
Технологічне оновлення	Дуже великі технологічні зміни (ДВТЗ); великі технологічні зміни (ВТЗ); незначні технологічні зміни (НТЗ)

Джерело: авторська розробка.

Внаслідок проведених досліджень у групі досліджуваних з використанням цього моніторингу підприємств машинобудування регіону та видів діяльності, від яких воно залежить, можна відокремити 4 категорії підприємств згідно з критерієм просування змін у технології виробництва, проведених в аналізованому періоді:

1. Підприємства з дуже великими технологічними змінами – впровадили зовсім нову технологію для всього виробництва або ввели нову технологію для частини виробничих підрозділів, значно модернізуючи решту технологічних ліній;
2. Підприємства з великими технологічними змінами – впровадили нову технологію для частини виробництва, не модернізуючи значно решту виробничих ліній, до цієї групи зараховують також підприємства, які впровадили нову технологію виробництва (порівняно до застосовуваної в Україні до того часу), але це була технологія використовувана і виведена з інших провідних підприємств у світі;
3. Підприємства з невеликими технологічними змінами – зупинились на частковій модернізації виробничих ліній, а впровадження нових технологій обмежувалось тільки додатковими, а не основними виробничими процесами (напр. пакування);
4. Підприємства без технологічних змін – не впроваджували змін у технології виробництва, обмежуючись тільки поточною консервацією і ремонтом використовуваного обладнання або заміною частини допоміжного обладнання.

Варто звернути увагу, що комп'ютеризація процесів управління, тобто обладнання адміністративних відділів комп'ютерами визнано у світі як норму технічних змін впроваджених у всіх підприємствах, також тих, в котрих не впроваджено жодних технологічних інновацій. Цей факт не має впливу на віднесення підприємства до вищої категорії. Однак впровадження комп'ютерного управління виробничими процесами або фазою проектування і впровадження у виробництво нових виробів визнано істотною інновацією у технології виробництва. Як стверджують дослідники, впровадження комп'ютерного управління виробничими процесами нерозривно пов'язано із впровадженням нових технологічних ліній [3].

Моніторинг підприємств з ДВТЗ (див. табл. 1) полягає в аналізі цих підприємств за зміною вартості їх основного капіталу, величиною впровадженого нового основного капіталу, за використанням комп'ютерів для контролю процесів виробництва. Інвестиції мають включати використання програми управління процесами виробництва, яка може модифікуватись на віддалі завдяки сполученню з модемом у Технологічному Центрі підприємства. Моніторинг включає також аналіз впливу модернізації на ефективність використання обладнання при одночасному зниженні енергоємності. Ефектом інвестицій має бути збільшення частки ринку підприємства у регіоні, в Україні та зростання експорту. Застосовувані технології мають належати до найкращих у Європі, внаслідок підприємство не буде мати ніяких труднощів щодо якості продукції та продажу її на ринку Євросоюзу. Висока якість виробництва завдяки новим інвестиціям має бути підтверджена отриманням підприємством сертифікату управління якістю ISO 9001. Моніторинг має також відстежувати величину інвестицій, вне-

сену від моменту приватизації чи зміни власника, чи величина цих коштів перевищувала інвестиційні зобов'язання, чи зросла вартість основного капіталу. Необхідно визначити структуру основного капіталу, його зміну, частку машин і обладнання, чи рівень інвестицій вплинув на зростання амортизації і наскільки. Моніторинг зв'язку між рівнем просування технологічних змін та характеристиками промислових підприємств регіону представлено у табл. 2.

Табл. 2. Моніторинг зв'язку між рівнем просування технологічних змін та характеристиками промислових підприємств регіону, які забезпечують виробництво машин і обладнання

Специфікація		Кількість підприємств згідно рівня просування технологічних змін			
		ДВТЗ	ВТЗ	НТЗ	БЗ
Власність	Державна				
	Державна (м)				
	Приватна з ЗК				
	Приватна із стратегічними інвестиціями				
	Приватна з ІПФ				
	Приватна (акціонерна)				
Величина	Дуже великі				
	Великі				
	Середні				
Функція	Міжнародна				
	Національна (м)				
	Національна				
	Над регіональна				
Розміщення	Дуже велике місто, обласний центр				
	Велике місто				
	Середнє місто				
	Мале місто				
Профіль діяльності (згідно з розділом КВЕД)	Виробництво машин, обладнання і апаратури				
	Виробництво металів				
	Виробництво енергоресурсів				
	Виробництво електроенергії				
Ефективність технологічного оновлення	Інвестиції				
	Фондовіддача / інвестиції				
	Приріст прибутків / приріст інвестицій				
	Приріст амортизації / приріст інвестицій				
	Вартість основного капіталу				
	Приріст вартості основного капіталу / приріст інвестицій				
	Використання комп'ютерів для контролю процесів виробництва.				
	Впровадження стандартів ISO 9001				

Примітка: державна (м) – підприємства з національними функціями, які експортують частину продукції на міжнародні ринки.

Джерело: авторська розробка.

Запропонований моніторинг дає змогу визначити результативність проведеного технологічного оновлення, підвищення конкурентоздатності на міжнародних ринках. Приєднання України до Євросоюзу означає для промислових

підприємств впровадження європейських правил розвитку економіки, передусім участі у спільному зовнішньому ринку. Необхідно звернути увагу на низький рівень конкурентоздатності продукції промислових підприємств України через брак модернізації. Це означає проблеми розвитку експорту до країн ЄС тих підприємств, які не впровадили технологічних змін. Конкурентний тиск з боку закордонних підприємств дає шанс тільки найсильнішим підприємствам, які здійснили великі технологічні зміни.

Література

1. Соболев С.М. Тексти лекцій з дисципліни "Менеджмент" / С.М. Соболев, З.Є. Шершньова. – К. : Вид-во КНЕУ. [Електронний ресурс]. – Доступний за <http://10.1.1.66/Methodicum/econ-u/k-management/OSN-MANAGEMENT>.
2. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України : монографія / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Харків : Вид-во "Константа", 2006. – 272 с.
3. Маркетинг. Менеджмент. Інновації : монографія / за ред. д-р екон. наук, проф. С.М. Ілляшенка. – Суми : ТОВ "Торговий дім "Папірус", 2010. – 621 с.

Андел І.В. Технологическое обновление – фактор повышения конкурентоспособности промышленных предприятий региона на международных рынках

Технологическое обновление промышленных предприятий в регионе требует первоочередного технологического обновления предприятий, обеспечивающих производство машин и оборудования. За счет этого промышленные предприятия могут обновить технологию, внедрять новые машины и оборудование отечественного производства.

Предложена организация мониторинга технологического обновления промышленных предприятий региона, которые обеспечивают производство машин и оборудования. Использование предложенного мониторинга облегчит управление технологическим обновлением предприятий региона с целью повышения конкурентоспособности на международных рынках.

Ключевые слова: технологическое обновление предприятий в регионе, конкурентоспособность промышленных предприятий, международные рынки.

Андел І.В. Update process as a factor increasing competitiveness region's industrial enterprises to international markets

Technological upgrade of industrial enterprises in the region requires a primary technological renovation of enterprises that provide production machinery and equipment. Due to this industry can update technology, introducing new machinery and equipment of domestic production. A monitoring organization technological modernization of industrial enterprises in the region, providing production machinery and equipment. Using the proposed monitoring will help to manage technological upgrading of regional enterprises to improve their competitiveness in international markets.

Key words: technological innovation of enterprises in the region, industrial competitiveness, international markets.

УДК 658.155.2

**Проф. Т.Г. Васильців, д-р екон. наук;
магістрант Х.М. Волянчук – Львівська КА**

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ Й ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтовано доцільність застосування стратегічного підходу до забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Визначено механізм формування стратегії забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, що складається з елементів його забезпечення, аналізу політики управління, підходів до